

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה לדמעי הרוח
המכון ללימודי אסיה ואפריקה

החוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון

ממשל וצבא במרחב האסלאמי: 1600-600 – 38182
(שנתי – ב.א. – סמינר – 4 נ"ז)

יום ושעה: יום שני, 14:30-16:00
חדר: 2207 (מדעי הרוח)
מרצה: פרופ' ראובן עמיתי
דוא"ל: reuven.amitai@mail.huji.ac.il
טלפון: 02-5883607
שעת קבלה: יום שלישי, 15:30-16:30 (חדר 5134)

תיאור קצר של הקורס: הסמינר יתמקד בסוגיות מרכזיות בהתהוות החברה והתרבות האסלאמית בימי הביניים. כיצד התפתחה המדינה האסלאמית מראשיתה ועד תחילת העת החדשה? באילו דרכים חיפש השלטון לגיטימציה? כיצד הושפעה המדינה מתמורות חברתיות ואיך השפיעה עליהן? על איזה כוח צבאי נשענו השליטים? כיצד השפיע הצבא על הפוליטיקה? מה היה בסיסו הכלכלי של הצבא ומידת השפעתו על התפתחות הכלכלה? איך פעל הצבא בתקופת מלחמה ועידן שלום? שאלות אלה ואחרות יעמדו במוקדו של הסמינר.

דרישות הקורס:

- נוכחות – לפחות 85% (כלומר 24 שעורים תוך 28).
- קריאת המאמרים בסליבוס כל שבוע ומוכנות לדיון.
- הגשה תרגיל כל שבוע – סיכום של המאמרים הנ"ל (כל אחד, כ-350 מילים). התרגיל יוגש בעותק קשיח עד תחילת השיעור.
- בחינת בית בסוף – הודעה תבוא בהמשך
- עבודה סמינריונית תוגש עד חודש אחרי תום הלימודים.

ציון הקורס יורכב:

- 40% מהתרגילים השבועיים
- 10% השתתפות בשיעור
- 10% מהרצאה בשיעור
- 40% בחינת בית
- העבודה הסמינריונית תזכה בציון נפרד.

מערך השיעורים וקריאת חובה

סמסטר א':

1. ארגון הקורס; ארגון הקורס; מושגי ייסוד ורקע כללית

John Keegen, *The Face of Battle* (New York, 1976), pp. 15-36. [D25 K43]
גירסה עברית: ג'ון קיגן, **פני הקרב** (תל-אביב, תשמ"א), עמ' 11-33. [D25 K431]

2. ייסוד המדינה המוסלמית: ממוחמד לאומאיים

Hugh Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates* (London, 1986), pp. 29-112. [DS 38.5 K38]
גרסה עברית: היו קנדי, **מחמד והח'ליפות**, תרגם ע' קופלביץ, ערך ב' שושן (ירושלים ובאר-שבע, 1998), עמ' 27-102. [DS 38.5 K381]

3. השתלטות בני עבאס: מדינה רחבה, ריכוזית וביורוקרטית.

Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates*, pp. 112-157.
קנדי, **מחמד והח'ליפות**, עמ' 102-146.

4. עניינים צבאיים: מצבא שבטי לכוח מקצועי

Claude Cahen, "Djaysh, i.-Classical," *Encyclopaedia of Islam*, new edition, 2:504-508.

5-6. עבודות צבאית

David Ayalon, "Preliminary Remarks on the Mamlūk Military Institution in Islam," in V.J. Parry and M.E. Yapp (editors), *War, Technology and Society in the Middle East* (London, 1975), pp. 44-58 [U43 N33 P26]. Reprinted in D. Ayalon, *The Mamlūk Military Society* (London, 1979), article no. IX [DT96 A85].

Kennedy, *The Prophet and the Age of the Age of the Caliphates*, pp. 158-161.
קנדי, **מחמד והח'ליפות**, עמ' 144-147.

קטע מהמקורות בתרגום (הודעה תימסר)

7. סוף האחדות: התהוות מציאות פוליטית חדשה

קלוד כאהן, **האיסלאם: מלידתו עד תחילת האימפריה העות'מאנית**, תרגם ע' קופלביץ, ערך י' פרנקל (תל-אביב, תשנ"ה/1995), עמ' 289-313. [DS 38.3 C33 I861]

Kennedy, *The Prophet and the Age of the Age of the Caliphates*, pp. 200-211.
קנדי, **מחמד והח'ליפות**, עמ' 182-193.

8-9. בואם של השבטים התורכיים (בהנהגת הסלג'וקים): תמורות פוליטיות וצבאיות גדולות

כאהן, **האיסלאם**, עמ' 347-364.

David Morgan, *Medieval Persia, 1040-1796* (London, 1988), pp. 25-50.
[DS 288 M67]

Lambton, Ann K.S. "Aspects of Saljuq-Ghuzz Settlement in Persia." In Donald S. Richards, ed. *Islamic Civilisation: 950-1150*. Oxford: Cassirer, 1973. 105-126.

10. להתמודד עם המציאות משתנה: תיאוריה פוליטית

A.K.C. Lambton, "Islamic Political Thought," in Joseph Schacht and C.E. Bosworth (eds.), *The Legacy of Islam*, 2nd edition (Oxford, 1974), 404-425.

11. אסלאם אלטרנטיבי: השיעה וחזונה הפוליטי (וגם כוחה הצבאי)

כאהן, **האיסלאם**, עמ' 152-168.

Yaacov Lev, "Army, Regime, and Society in Fatimid Egypt, 358-487/968-1094," *International Journal of Middle East Studies*, 19 (1987), 337-366.

12. התקופה הצלבנית א': מבחן ונצחון

יהושע פראוור, **עולם הצלבנים** (ירושלים, 1984), עמ' 10-38. [D 157 P71]

עמנואל סיון, "המזרח התיכון בתקופת מסעי הצלב", בתוך חוה לצרוס-יפה (עורכת), **פרקים בתולדות הערבים והאסלאם** (תל אביב, 1967), עמ' 233-261. [BP 20 L32 1967]

13. התקופה הצלבנית ב': אידיאולוגיה

M. Khadduri, "Harb, i.-Legal Aspect," *Encyclopaedia of Islam*, new edition, 3:180-181.

Carole Hillenbrand, *The Crusades: Islamic Perspectives* (Edinburgh, 1999), pp. 89-117. [DS38.6 H53]

14. התקופה הצלבנית ג': העימות הצבאי

R.C. Smail, *Crusading Warfare, 1097-1193*. Second Edition (Cambridge, 1995), chapter 4 ("Muslim Armies"), pp. 64-87.

ב"ז קידר, "קרני חטין – מבט אחר", **קתדרה**, 61 (תשנ"ב), עמ' 95-112.

סמטר ב'

15. המונגולים א': האימפריה המאוחדת והמזרח התיכון

David Morgan, *The Mongols*, first edition (Oxford, 1986), pp. 55-96. [DS19 M67]
Second edition (Oxford and Malden, MA, 2007), 49-83.

Timothy May, "Mongol Conquest Strategy in the Middle East," in Bruno de Nicola and Charles Melville (eds.), *The Mongols' Middle East: Continuity and Transformation in Ilkhanid Iran* (Leiden and Boston, 2016), 13-37.

16. המונגולים ב': האילח'אנט

David Morgan, *Medieval Persia, 1040-1796* (London, 1988), pp. 51-82. [DS 288 M67]

Peter Thorau, "The Battle of `Ayn Jālūt: A Re-examination," in Peter Edbury (editor), *Crusade and Settlement* (Cardiff, 1985), pp. 236-241. [D160 S63]

קטע מהמקורות בתרגום (הודעה תימסר)

17. המונגולים ג': אידיאולוגיה אימפריאלית וכוח אימפריאלי

Reuven Amitai-Preiss, "Mongol Imperial Ideology and the Ilkhanid War against the Mamluks," in R. Amitai-Preiss and David Morgan (eds.), *The Mongol Empire and its Legacy* (Leiden, 1999), 57-72.

Reuven Amitai, "Continuity and Change in the Mongol Army of the Ilkhanate," in Bruno de Nicola and Charles Melville (eds.), *The Mongols and the Transformation of the Middle East* (Leiden and Boston, 2016), 38-52.

18. הממלוכים א': סטרט-אפ במזרח התיכון

עמליה לבנוני, עליית הממלוכים לשלטון במצרים (חיפה, 1987). [DT96 L39]

קטע מהמקורות בתרגום (הודעה תימסר)

19. הממלוכים ב': מכונה צבאית?

David Ayalon, "Harb, iii.-The Mamluk Sultanate," *Encyclopaedia of Islam*, new edition, 3:184-190.

David Ayalon, "Mamlūk," *Encyclopaedia of Islam*, new edition, 6:314-321.

20. הממלוכים ג': שקיעה או רפורמה?

David Ayalon, "Some Remarks on the Economic Decline of the Mamlūk Sultanate." *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*, 16 (1993), 108-124.

Jean-Claude Garcin, "The Regime of the Circassian Mamlūks," in Carl Petry (ed.), *The Cambridge History of Egypt. Vol. 1: Islamic Egypt, 640-1517* (Cambridge, 1998), pp. 290-317.

21. הממלוכים ד': פוליטיקה מעשית ותיאוריה פוליטית

Peter M. Holt, "Some Observations on the `Abbāsid Caliphate of Cairo," *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 47 (1984), 501-507.

Reuven Amitai, "Some Remarks on the Inscription of Baybars at Maqam Nabi Musa," in David J. Wasserstein and Ami Ayalon (eds.). *Mamluks and Ottomans: Studies in Honour of Michael Winter* (London and New York, 2005), pp. 45-53.

W.W. Clifford, "Ubi Sumus? Mamluk History and Social Theory," *Mamlūk Studies Review*, (1997), 45-62.

23-22. תימור וצאצאיו: ירשי מונגולים?

David Morgan, *Medieval Persia, 1040-1796* (London, 1988), pp. 83-100.
[DS 288 M67]

Maria E. Subtelny, "Tamerlane and Descendants: From Paladins to Patrons," in David O. Morgan and Anthony Reid (eds.), *The New Cambridge History of Islam*, vol. 3: *The Eastern Islamic World Eleventh to Eighteenth Centuries*. (Cambridge, 2010), pp. 169-200.

24. המדינות התורכמניות: פוסט-מונגולים או פרה-עות'מאנים?

David Morgan, *Medieval Persia, 1040-1796* (London, 1988), pp. 101-106.
[DS 288 M67]

Reuven Amitai, "Armies and their Economic Basis in Iran and the Surrounding Lands, ca. 1000-1500 C.E.," in David O. Morgan and Anthony Reid (eds.), *The New Cambridge History of Islam*, vol. 3: *The Eastern Islamic World Eleventh to Eighteenth Centuries* (Cambridge, 2010), pp. 539-560 (esp. pp 558-560).

25. הצפויים: שיעה 2.0

David Morgan, *Medieval Persia, 1040-1796* (London, 1988), pp. 112-142.
[DS 288 M67]

26. העות'מאנים: חזון חדש של המדינה הסונית, גישה חדשה לעבדות צבאית.

Rudi P. Lindner, "Anatolia, 1300-1451," in Kate Fleet (ed.), *The Cambridge History of Turkey*, vol. 1: *Byzantium to Turkey, 1071-1453* (Cambridge, 2009), pp. 102-137.

27. סיכום

Patricia Crone, *God's Rule: Government and Islam* (New York, 2004), "Epilogue: Religion, Government and Society Revisited," 393-400.

28. סיור לימודי